

NEUSKLAJENA ZAKONODAJA IN UGOTAVLJANJE INVALIDNOSTI

Spreminjanje zakonodaje in očitno nepovezano delo ključnih akterjev pri pripravi določenih zakonskih sprememb je v slovenski prostor prineslo nekatera neskladja v sistemu ocenjevanja invalidnosti.

Problem neskladnosti delovanja posameznih komisij za ocenjevanje invalidnosti v Sloveniji bom predstavila iz zornega kota strokovnih komisij za ugotavljanje lastnosti invalidne osebe (v nadaljevanju SK) po Zakonu o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb (v nadaljevanju ZUZIO), ki delujejo pri Zavodih RS za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ). Člani SK po ZUZIO se tako v zadnjem času upravičeno srečujemo z mnogimi vprašanji in dilemami pri svojem delu.

ZUZIO velja od leta 1976, v tem času pa se je zakonodaja s področja zaposlovanja, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, socialnega varstva in drugih področij, ki so povezana z usposabljanjem in zaposlovanjem invalidov, bistveno spremenila. ZUZIO določa, da se »s tem zakonom urejata usposabljanje in zaposlovanje invalidnih oseb, ki zaradi svoje telesne ali duševne prizadetosti potrebujejo pri usposabljanju in zaposlovanju posebno strokovno pomoč in ki imajo pravico do posebnega družbenega varstva, nimajo pa tega varstva kot invalidne osebe zagotovljenega po drugih predpisih«. V ta namen je lahko bil brezposelnim osebam, ki niso imele možnosti pridobiti statusa invalida po drugih predpisih, priznan status invalidne osebe po ZUZIO, če je šlo za tolikšno prizadetost, da je vplivala na zmanjšano delovno zmožnost. S tem statusom so se lahko brezposelne osebe prednostno vključevale v programe poklicne rehabilitacije in vse druge programe aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju APZ). Osebe s statusom invalida so bile in so še vedno ciljna skupina pri vključevanju v vse programe. Danes je po členu 4. b. Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (v nadaljevanju ZZZPB) vključitev v programe APZ temeljna pravica vseh brezposelnih oseb. Program APZ za leto

2002 pa pri vsakem ukrepu določa ciljne skupine, ki se lahko vključujejo v določene ukrepe. Če je torej vključitev v ukrepe APZ pravica vseh brezposelnih oseb in če so ciljne skupine za vključitev v posamezne programe vnaprej določene, se pogosto vprašamo, ali je status invalidne osebe po ZUZIO sploh smiselno priznavati. Poleg tega vemo, da za vse življenje zaznamujemo tiste, ki pridobijo omenjeni status, in da je trend v svetu »zmanjšanje invalidizacije«, zlasti take, pri kateri osebe s priznanim statusom ne pridobijo posebnih pravic in ne uživajo posebnega družbenega varstva, kot govori ZUZIO.

V praksi se dogaja, da invalidske komisije pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (v nadaljevanju ZPIZ) obravnavajo osebe, ki ne izpolnjujejo pogojev za pridobitev pravic. V takih primerih priznajo kategorijo invalidnosti brez pravic in s tem opravijo ocenitev, ki je po ZUZIO v pristojnosti SK.

SK je lahko na podlagi ustrezne dokumentacije brezposelno osebo tudi ocenila kot trajno ali začasno nesposobno za pridobitno delo. V takih primerih se je brezposelna oseba na podlagi izdanega sklepa lahko odjavila iz ZRSZ in uveljavljala ustrezne pravice na centru za socialno delo. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem varstvu je v svojem 33. členu določil, da trajno nezmožnost ugotavlja (samo) invalidska komisija po predpisih ZPIZ. V primeru, da se brezposelna oseba, ki je bila po ZUZIO na SK, ocenjena kot nesposobna za pridobitno delo, odjavi iz ZRSZ, na centru za socialno delo ne more uveljavljati pravice do trajne denarne socialne pomoči. Predhodno si mora še iz invalidske komisije pri ZPIZ pridobiti ustrezno dokumentacijo.

Postopki se torej podvajajo, delo SK po ZUZIO pa se je z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem varstvu in načinom delovanja invalidskih komisij po ZPIZ, povsem izničilo.

Pri pripravah nove zakonodaje in pri spremi-

njanju že obstoječe bi bilo nujno potrebno interdisciplinarno sodelovanje, da ne bi prihajalo do neskladij, podvajanja in posledično neprijetnih

situacij, v katerih se najslabše počutijo vedno obravnavane osebe.

Andreja Črnko

- D. GAZDAR (1999), *Legal Department Policy and Best Practice*, *Vertical Review*, 20: 3–24.
- R. GAZDAR (1999), *Legal Department Policy and Best Practice*, *Vertical Review*, 20: 3–24.
- M. GAZDAR (1999), *Legal Department Policy and Best Practice*, *Vertical Review*, 20: 3–24.
- K. GAZDAR (1999), *Legal Department Policy and Best Practice*, *Vertical Review*, 20: 3–24.
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (1999), *Ur. l. RS*, 106/99.
- Zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb (1976), *Ur. l. SRS*, 18/76.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem varstvu (2001), *Ur. l. RS*, 26/01.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (1998), *Ur. l. RS*, 69/98.

LITERATURA